

Stockholm 08-02-22

Sveavägen 59, plan 6
Box 350, SE-101 26 Stockholm, Sweden

Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter
The Swedish federation for Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Rights
Member of International Lesbian and Gay Association (ILGA)

Förbundskansli
+46 8 50 162 900
forbund@rfsi.se

RFSL Media
+46 8 50 162 910
komut@rfsi.se
www.rfsi.se

Fax
+46 8 50 162 999

Webb
www.rfsi.se

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Ansvarig handläggare:
Annica Ryng

Yttrande över *Barnet i fokus – En skärpt lagstiftning mot barnpornografi (SOU 2007:54)*

RFSL – Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter har beretts tillfälle att yttra sig över promemorian *Barnet i fokus – En skärpt lagstiftning mot barnpornografi (SOU 2007:54)*. RFSL lämnar härmed följande yttrande:

Sammanfattning

RFSL har i vårt principprogram fastslagit följande:

RFSL tar avstånd från pornografiska skildringar där människor medverkar under tvång eller på grund av beroendeställning, där barn förekommer eller där andra former av övergrepp begås. Mot det slaget av skildringar måste finnas en effektiv lagstiftning och ett opinionsbildande arbete i hela samhället.

RFSL välkomnar utredningens översyn av lagstiftningen för att möjliggöra en mer effektiv bekämpning av barnpornografi och för att förstärka barnets ställning. En effektiv lagstiftning är för RFSL särskilt viktig utifrån den utsatta situationen hbt-barn kan befinna sig i.

RFSL ställer sig bakom utredarens förslag om en 18-års definition. Dock anser vi det viktigt att vara kritisk till normerande förhållningssätt som bedömningar av vad pubertetsutveckling innebär. Pubertetsutveckling kan helt enkelt se väldigt olika ut för olika människor.

I fråga om avbildande av egna lagliga sexuella beteende och publicering av bilder av sig själv på Internet är anser vi att en person som är 18 år ska äga rätten till sin egen sexuella historia och därmed ha rätt att inneha och sprida de bilder personen i fråga tagit på sig själv innan 18 år fyllda.

För hbt-barn är det särskilt viktigt att få samhällets stöd och skydd i avseende där föräldrarna inte fyller denna funktion. För att hbt-barn ska kunna känna sig trygga i att våga anmäla brott och inte riskera att bli osynliga eller kränkta är det viktigt att skolan såsom rättsväsendet har god hbt-kunskap. Vidare instämmer vi med utredaren att ett barn bör ha rätt till målsägandebiträde, juridisk rådgivare, särskilt företrädare för barn och skadestånd.

Hbt-barns särskilda utsatthet

RFSL har i vårt yttrande över *Vuxnas kontakt med barn i sexuella syften* (Ds 2007:13), utifrån vår snart 60-åriga erfarenhetsbaserade kunskap, särskilt belyst den utsatta situationen barn, som funderar på sin sexuella läggning och/eller könsidentitet samt barn som vet om att de är homosexuella, bisexuella och/eller transpersoner¹, kan befinna sig i. Delar av denna argumentation ser vi stor vikt av att återgå även i den här frågan:

Barn som funderar på sin sexuella läggning och/eller könsidentitet söker sig med stor sannolikhet till Internet för att komma i kontakt med andra personer som antingen är hbt eller som har liknande funderingar. Benägenheten att berätta för föräldrar eller familj är förmodligen väldigt liten då tankar om sexuell läggning och/eller könsidentitet oftast är förknippat med starka skam- och skuld känslor. Rädslan för att bli upptäckt eller påkommen med att samtala om hbt eller att befinna sig på hbt-communities² kan leda till att barnet försöker dölja vem hon/han kommunicerar med. Då frågan om homosexualitet, bisexualitet och transpersoner från samhällets sida är belagt med negativa värderingar, föreställningar och attityder, kan slutsatsen dras att hbt-barn i hög utsträckning är isolerade och ensamma i sin kontakt med vuxna. Vilket innebär att barnet inte vågar vara öppen och berätta om sina Internet-kontakter till sina föräldrar och vänner med rädsla av fördömande och negativt bemötande.

Vikten av utbildning och hbt-kompetens

Samhället präglas av heteronormativitet, dvs. människor antas vara heterosexuella, uppleva sin könsidentitet i enlighet med det kön som fastställts vid födseln och uttrycka sig i enlighet med traditionella könsroller. Detta förhållningssätt präglar även synen på barn och deras sexualitet vilket leder till att man från samhällets sida, sällan tar i beaktning och synliggör barn och unga hbt-personers utsatthet.

RFSL anser därmed att det är särskilt viktigt att skol- och rättsväsendet får utbildning och fortbildning i kunskap om heteronormativitet, barn och unga hbt-personers livssituation och utsatthet. I frågan om rättsväsendet är hbt-kompetens särskilt viktigt. Om kompetens saknas när ett hbt-barn är målsägande och förhörs, finns risk att barnet i fråga blir missförstått och kränkande bemött utifrån okunskap och fördomar. I skolan är det viktigt, förutom kunskap om användning av Internet, att miljön är fri från

¹ Som vi fortsättningsvis benämner som "hbt-barn".

² *QX cruiser* som är en av de största hbt-communities har en åldersgräns på 13 år för medlemskap, barn under 15 år avstängda från att ta del av sexuellt material och får inte heller bli medlem i klubbar som har sexuellt material. De som bryter mot reglerna blir uteslutna. *RFSL:s chatt* är inte öppen för personer under 15 år. Det är heller inte tillåtet att chatta med minderåriga personer, om de ändå använder chatten.

diskriminering och kränkande behandling så att hbt-barnet upplever att det finns utrymme att söka stöd och hjälp hos skolpersonal om barnet utsätts för, i det här fallet, barnpornografibrott. Att undervisningen även inkluderar hbt-kunskap är centralt för att skapa en trygg skolmiljö där hbt-barn inte upplever osynliggörande och utanförskap.

Införande av 18-års definition av barn

RFSL instämmer med utredaren att *med barn i bestämmelsen om barnpornografibrott skall anses en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller en person som är under 18 år.*

Då RFSL särskilt värnar om barn och unga hbt-personers trygghet, välbefinnande och hälsa, ser vi en skärpning av lagstiftningen som ett led i att minska även hbt-barns utsatthet.

Om skärpningen inte åläggs lagstiftningen utan större ansvar istället läggs på Internetleverantörer, att komma åt barnpornografibrott, kan det riskera att få negativa konsekvenser för hbt-barn. Om detta har RFSL skrivit i sitt yttrande över *Vuxnas kontakt med barn i sexuella syften* (Ds 2007:13), vilket vi väljer att återupprepa även i detta sammanhang:

RFSL, har genom våra medlemmar, vid flera tillfällen kommit i kontakt med organisationer och företag som väljer att installera innehållsfilter i de egna nätverken (såsom bibliotek, myndigheter, skolor m.m.) Beroende på leverantör kan de omfatta olika mängder hemsidor, varav t.ex. både RFSU, RFSL Ungdom, RFSL och QX kan blockeras. De företag och organisationer som väljer innehållsfiltrering med endast vissa rekommenderade sidor som anses vara bra för t.ex. barn, leder till att det blir ett snävt urval. Dessutom väljs, med stor sannolikhet, vissa viktiga hemsidor som har med sexualitet att göra, bort, exempelvis RFSL Ungdom, RFSU och RFSL. Med viktiga hemsidor menar vi sidor som personer som funderar på sin sexuella läggning och/eller könsidentitet eller personer som är hbt, kan söka adekvat information och kontakt. Dessa hemsidor utgör trygga zoner som är identitetsstärkande och där finns även information om hbt-rådgivning och stöd tillgänglig. Trygga zoner för hbt-barn på Internet är väldigt få (förutom de som redan nämnts ovan) vilket beror på bristande kunskap och kompetens om hbt-barn samt att de flesta mötesplatser på Internet är heteronormativt utformade, dvs. besökarna/medlemmarna antas vara heterosexuella. Trygga zoner utgör en central förutsättning för hbt-barn att våga anmäla när de utsätts för sexuella kontakter.

Trots att RFSL ställer sig bakom en åldersgräns ser vi dock, i likhet med utredaren, risken att det kan få som konsekvens att även legal pornografi hämmas, då det blir svårt för den enskilde att avgöra om den pornografiska bilden omfattas av den straffrättsliga regleringen eller inte. När det kommer till vuxna individer ”försvarar RFSL den fria sexualiteten och människors rätt att

ta del av, eller inte behöva ta del av, sexuella skildringar. (---) En del hbt-personer ser en identitetsstärkande funktion i pornografin, eftersom den kan vara ett sätt för individen att våga bejaka sin egen sexualitet och förmåga till sexuell lust (*RFSL:s principprogram*)”.

Att informera om lagstiftningen, för vuxna såsom barn, om vad som är tillåtet och vad som är straffbart, är en viktig förebyggande åtgärd som RFSL anser kan motverka både osäkerhet och en hämmande effekter.

Pubertetsutveckling

RFSL anser det särskilt problematiskt att förhålla sig till begreppet som, även med en 18-årsregel, innebär att pubertetsutveckling i första hand är avgörande.

Ett resonemang kring på vilka grunder som pubertetsutveckling bedöms framgår inte av utredningen, vilket RFSL anser brisfälligt då det är viktigt att vara kritisk till normerande förhållningssätt som bedömningar av vad pubertetsutveckling innebär. Pubertetsutveckling kan helt enkelt se väldigt olika ut för olika människor.

När människor genomgår könskorrigering och operation går personen i fråga genom en ny pubertetsutveckling. Detta kan innebära att utvecklingen kan bli en missvisande bedömningsfaktor i förhållande till personens faktiska ålder. Vid bedömning bör även andra perspektiv och förhållningssätt tas i beaktning, såsom etnicitet och funktionalitet.

Avbildande, innehav och spridning av bilder på sig själv

I fråga om avbildande av egna lagliga sexuella beteende och publicering av bilder av sig själv på Internet är RFSL av en annan åsikt än utredaren.

Med utgångspunkt i förbundets principiella åsikt om att varje individ ska tillskrivas kroppslig autonomi och ha rätt att forma, använda och benämna sin kropp som man själv vill (*RFSL:s principprogram*) anser RFSL att ett barn ska ha rätt till sin egen sexualitet och därmed rätt att avbilda egna sexuella beteende, inneha bilderna och sprida dem.

RFSL anser även att en person som är 18 år ska äga rätten till sin egen sexuella historia och därmed ha rätt att inneha och sprida de bilder personen i fråga tagit på sig själv innan 18 år fylla. Det ska alltså inte vara straffbart att befatta sig med en barnpornografisk bild av sig själv när man fyllt 18 år.

RFSL är dock medvetna om att detta innebär att person som är över 18 år som sprider bilder på sig själv tagna när personen var under 18 år bidrar till kränkning av barn i allmänhet.

RFSL anser, i linje med utredaren och nuvarande lagstiftning, att spridning av barnpornografiska bilder kränker barn i allmänhet. Vår bedömning är dock att rätten att bestämma över sin egen kropp och bilder tagna av sig själv, väger tyngre och bör där med inte straffbeläggas.

Målsägandebiträde m.m.

RFSL instämmer med utredaren att ett barn bör ha rätt till målsägandebiträde samt juridisk rådgivare, särskilt företrädare för barn och skadestånd.

För hbt-barn är det särskilt viktigt att få samhällets stöd och skydd i avseende där föräldrarna inte fyller denna funktion. Att föräldrar inte är ett stöd kan delvis bero på att barn inte vågar berätta om sin sexuella läggning och/eller könsidentitet men det kan även bero på att föräldrarna är en av de bidragande orsakerna till att barnet är utsatt. I sammanhanget kan exempelvis nämnas rapporten *Vold mot lesbiske og homofile tenåringer en representativ undersøkelse av anfang, risiko og beskyttelse – Ung i Oslo 2006* (NOVA 19/07) som visar att homo- och bisexuella i ålder 14-16 år utsätts för våld av sina föräldrar i markant större utsträckning än barn i övrigt (för flickor 12 % respektive 3 % och för pojkar 16 % respektive 2 %)

Övriga synpunkter

Avslutningsvis anser RFSL det anmärkningsvärt att utredaren inte valt att ge utrymme i betänkandet för att presentera andra organisationer och myndigheters argument och förhållningssätt i de sakfrågor där de tydligt skiljer sig från utredarens. Vilket främst berör förslagen gällande placeringen av barnpornografibrotten (avsnitt 10.2) samt frågan om preskriptionstiden (avsnitt 15.2).

Sören Juvas
Förbundsordförande

Annica Ryng
Förbundshandläggare